

Bespreking van nieuwe boeken

De godsdienstsocioloog dr. G. Dekker publiceerde een boekje getiteld: „Gekerkerd geloof, vertrossing van godsdienst en kerk”.

In deze verhandeling wordt nagegaan wat de functie is van godsdienst en kerk in deze tijd. Juist op dit punt ervaren velen wezenlijke veranderingen. Zij hebben dan het gevoel dat godsdienst niet meer zo'n grote plaats in hun leven inneemt als vroeger. Er presenteren zich vraagstukken (politiek, beroep, huwelijk, enzovoort) waarmee zij vanuit hun geloof geen raad meer weten, terwijl dat vroeger wél het geval was.

Dit boekje is ook voor humanisten interessant. Enerzijds geeft het een inzicht in ontwikkelingen in het godsdienstig leven, anderzijds daagt het voortdurend uit tot het stellen van de vraag: Wat betekent deze analyse voor de ontwikkeling van het Humanistisch Verbond?

Uitg. Ambo, 75 blz. f 7,50.

In dezelfde serie verscheen een boekje met als titel: **Wat gebeurt er met de levensbeschouwing?**

Nog niet zo lang geleden was vrijwel alles in onze samenleving geplaatst binnen scherp afgebakende levensbeschouwelijke kaders. Het levensbeschouwelijke was een soort allesomvattend organisatiebeginsel, ofschoon het strikte verband tussen etiket en inhoud niet altijd even duidelijk lag. Typisch was wel dat bij levensbeschouwing vrijwel onmiddellijk aan godsdienst werd gedacht.

Ondertussen heeft de geschiedenis haar werk gedaan, grenzen zijn gaan vervagen en nieuwe dwarsverbindingen doorkruisen de van ouds bestaande ideologische kaders. Het begrip levensbeschouwing is overigens blijven voortleven. Het speelt nog altijd een uiterst belangrijke rol in vele discussies op politiek terrein, op het gebied van onderwijs, bij radio en t.v. enz. Een vijftal schrijvers, waaronder prof. dr. J. P. van Praag, plaatsten een beschouwing in deze zeer belangwekkende, maar tamelijk moeilijke bundel.

Uitg. Ambo, 86 blz. f 8,50.

Humanist

Eindredakteur: Wim Jungman.
Gedrukt op kringloop-papier bij
Lumax, Utrecht.
Redactie-adres: Hum. Verbond,
Oude Gracht 152, Utrecht. Tel. (030)
31 81 45.
Abonnementsprijs voor niet-leden:
f 20,- per jaar t.n.v. Humanistische
Pers, postgiro 58, Utrecht.

Twee verhuizingen

Het bureau van de Centraal geestelijk raadsman bij de inrichtingen van justitie, het bureau van Carel Uitenbogaard is ruim elf jaar gevestigd geweest te Amersfoort aan de Paulus Buyslaan. Opzegging van de huur door de eigenaar maakte het noodzakelijk naar een ander pand om te zien. Dat werd tenslotte gevonden in Utrecht en eind december verhuisde dit bureau naar het adres: J. M. Kemperstraat 1 te Utrecht, tel. 030 - 510772.

Ook het H.O.I., het Humanistisch Opleidings Instituut was al ruim een jaar op zoek naar een ruimere behuizing. Met de recente ontwikkelingen, waarbij het H.O.I. een door de overheid gefinancierde opleiding werd, was het Erasmushuis duidelijk te klein geworden.

Een geschikt pand werd gevonden in Culemborg, dat begin januari werd betrokken. Het nieuwe adres is: Ridderstraat 18 te Culemborg, tel.: 03450 - 2630.

Vergadering Verbondsraad

De volgende vergadering van de Verbondsraad zal plaatsvinden op zaterdag, 4 februari a.s. De voornaamste agendapunten zijn:

- overzicht werkzaamheden hoofdbestuur,
- bijdragenregeling aan de Iheu,
- besteding van het Biharfonds,
- begroting 1978 en
- gedachtenwisseling over het HVO.

Platform Vrijwilligerswerk belegt thema-dag

Op zaterdag 4 maart organiseert het Platform Vrijwilligerswerk in het gebouw De Hoeksteen, Jan van Galenstraat 6-10 in Amsterdam West een thema-dag onder de titel „Werkt vrijwilligerswerk? Wat werkt er tegen?”

Wie aan deze dag wil deelnemen, vrage (bij voorkeur voor het eind van deze maand) een inschrijfformulier aan bij het secretariaat Themadag, p/a Landelijke Stichting Werkwinkel, Potgieterstraat 37 in Utrecht.

De kosten van deze dag bedragen f 5,- inclusief de kosten van een broodmaaltijd en een informatiemap.

Tijdens deze dag zullen de volgende thema's aan de orde komen: mogelijkheden en vernieuwende aspecten van het vrijwilligerswerk, belemmerende factoren, zowel binnen als buiten een vrijwilligersproject, de verhouding beroepskracht - vrijwilliger en de ideologie achter het vrijwilligerswerk.

De heer Egas, oud-staatssecretaris van CRM zal tijdens deze dag een inleiding houden over zowel de kwantiteit als de kwaliteit van het vrijwilligerswerk. Hierna kan over het vrijwilligerswerk worden gediscussieerd aan de hand van drie projecten, te weten: het Pleeggrootouderproject; de Werkgroep Jonge Wetsovertreders en het project Peuterspeelzalen.

Tijdens de thema-dag zal in het gebouw De Hoeksteen een infomarkt worden gehouden, waarop velerlei projecten van velerlei vrijwilligersgroepen worden gepresenteerd.

't Is lang geleden; 'k Was nog maar een kind

Dan las ik weer van 't leel'ke, jonge eendje:
Eerst zwom hij blij door 't groene licht op 't water,
Toen joegen ze hem weg met kwaad gesnater,
En gooide een jongen naar hem met een steentje;

Toen plaste hij rond met één bevroren beentje
's nachts in een kolk; en toen ontmoette hij, later,
Bij de oue vrouw, die deft'ge, wijze kater.
En dan die kip, met 't afgebrande teentje!

En stilletjes werd 't kleine eendje groot;
En vloog eens in een meer, Daar kwamen aan

Drie zwanen; en hij zei: „Pik me maar dood!”
En keek in 't water; en hij zag een zwaan.

En 'k had altijd, wanneer ik 't sprookje las,
Een vreemd gevoel, dat 'k zelf zo'n zwaantje was.

J. A. D'ER MOUW (ADWAITA)

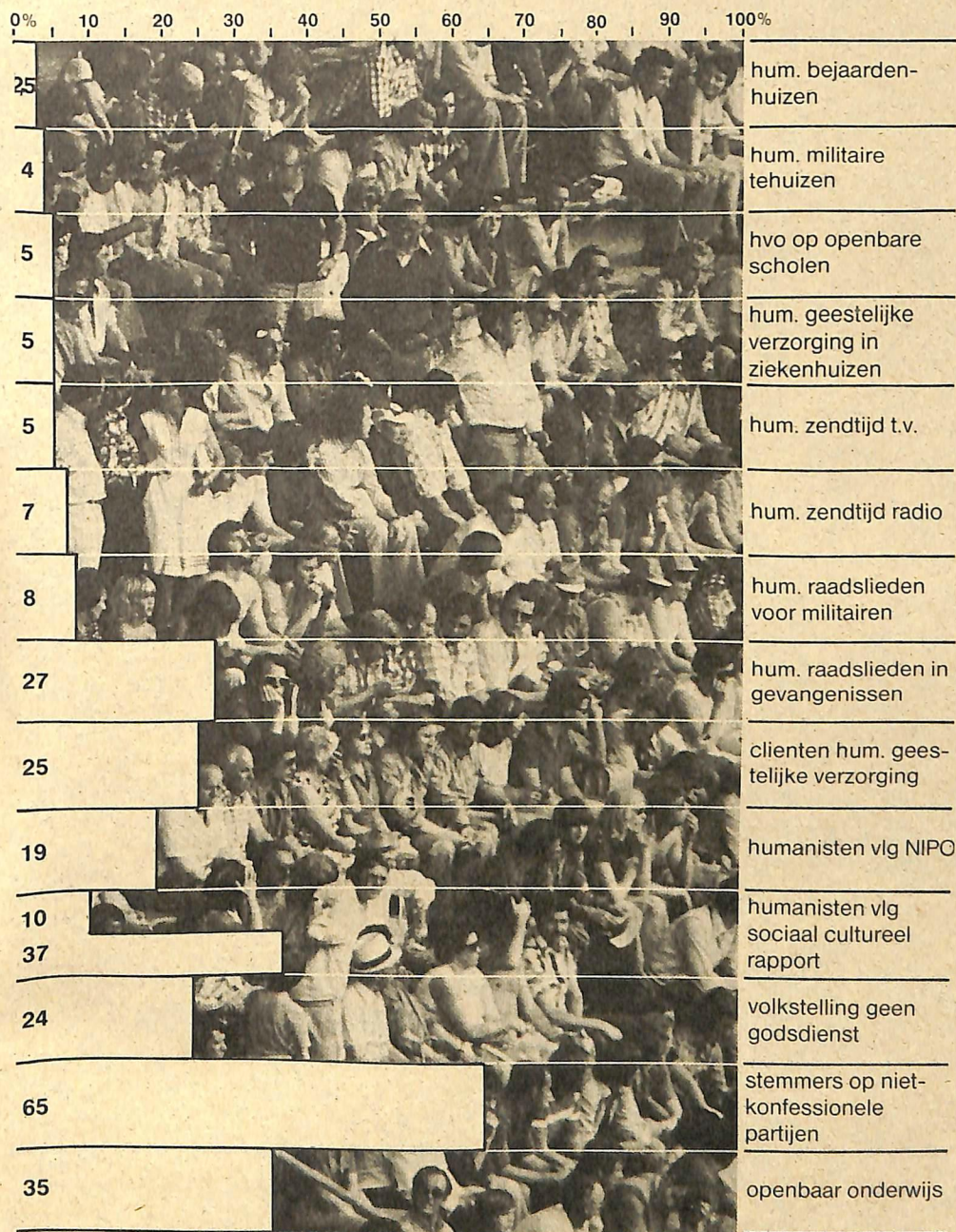
Dit is het tiende vers uit de cyclus „'t Is lang geleden; 'k was nog maar een kind” van Johannes Andreas Dèr Mouw (1863-1919). Toen deze met dichten begon (rondom de vijftig) had hij al een werkzaam leven als klassikus, astronoom en wijsgeer achter de rug. Innerlijke rust vond hij in de Voorindische mystiek (Oepanisjads), waaraan hij ook zijn pseudoniem ontleende (Adwaita = tweehedsloos, de tweehed te boven). Vanuit zijn door eenheidsbeleving gekenmerkte levensbeschouwing vond hij ook zo het spoor naar zijn jeugd terug.

(cv)

Humanist

33-3

Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
1 februari 1978



Scheef

In dit nummer van Humanist wordt met behulp van cijfers aangetoond dat de kloof is gegroeid tussen de omvang van humanistisch Nederland enerzijds, en de voorzieningen die haar ter beschikking staan anderzijds. Terwijl in ieder geval een vijfde deel (en vermoedelijk meer) zichzelf humanist noemt, blijkt een groot aantal zaken daarop nog niet te zijn afgestemd. Het feit dat humanisten bezwaar maken tegen deze achterstelling, betekent niet dat het Humanistisch Verbond zo graag zuiltje wil spelen – hetgeen tegenstanders wel eens beweren. Maar van tweeën één: óf wel levensovertuiging is op een bepaald gebied van belang en dan dient er een eerlijke keuzemogelijkheid te zijn, óf wel levensovertuiging wordt geen indelingsmaatstaf meer gevonden en dan dienen alle door de overheid betaalde voorzieningen ook algemeen te zijn.

Als de levensovertuiging een belangrijke rol speelt op een bepaald gebied (bijvoorbeeld de geestelijke verzorging) dan dienen niet verouderde machtsverhoudingen of achterlopende overheidsstatistieken de maatstaf te zijn, maar de keuzevrijheid van iedere burger. Nu wordt die keuzemogelijkheid vertroebeld door traditioneel gegroeide verhoudingen. De overheid zou niet langer moeten meewerken aan de financiering van deze onrechtvaardige verhouding, en partijen als de PvdA, de VVD en D'66 zouden elkaar moeten kunnen vinden om landelijk zowel als plaatselijk de konfessionele bevoorrechtiging te vervangen door een stelsel van eerlijke keuzemogelijkheden.

Als de levensovertuiging op bepaalde gebieden niet meer belangrijk wordt gevonden, dienen uit de algemene middelen ook slechts algemene voorzieningen betaald te worden. De vaak voorkomende verdeling katholiek/protestant/algemeen is eigenlijk onjuist. Want ofwel is de levensovertuiging van belang en dan dient de verdeling katholiek/protestant/humanistisch te zijn, ofwel is de levensovertuiging geen indelingsmaatstaf meer en dan dienen alle voorzieningen uit algemene middelen betaald ook algemeen te zijn.

Vanzelfsprekend blijft de vrijheid bestaan om uit partikuliere gelden aparte voorzieningen te financieren. Maar een einde dient te komen aan de scheve verhouding dat een steeds groter wordende groep humanisten via de belastingen wordt gedwongen eraan mee te werken dat confessionele instellingen van overheidsgeld mooi weer spelen zonder dat er een humanistisch alternatief voorhanden is.

ROB TIELMAN

Om de lezer wat op weg te helpen bij het lezen van deze beeldgrafiek: hij lette hierbij vooral op de lengte van de witte staven. Deze geven immers aan het meestal bescheiden of zelfs beschamend geringe aandeel dat humanisten is vergund te hebben op allerlei terreinen van de Nederlandse samenleving anno 1978.

Niet meer dan 2½ % binnen het domein van de bejaardentehuizen; slechts 4% op het gebied van de militaire tehuizen, etc.

Voor meerder houvast; men vergelijke deze percentages met bijvoorbeeld de 19% van de bevolking die volgens een NIPO-onderzoek verklaarde de humanistische gedachte te zijn toegegaan (de op 4 na onderste staaf); de 24% van de bevolking die bij de laatste volkstelling te kennen gaf geen godsdienst te belijden (de op 2 na onderste kolom) en de 65% van de kiezers die hun stem uitbrachten op een niet-konfessionele partij.

Meer in de artikelen van Jan de Leede op de pagina's 4 en 5.

Hoofdbestuur

Als gevolg van een misverstand ontbrak in het vorige nummer van „Humanist” een verslag van de vergadering van het Hoofdbestuur van 16 december '77. In enigszins verkorte vorm en onder aanbieding van onze verontschuldigingen, plaatsen we het alsnog.

Op de vergadering van 16 december werd eerst nagepraat over de interne hoofdbestuursconferentie van 10 december. Enkele toen als wenselijk geopperde dingen werden nu voor besluit opgesomd en besloten. Hier is alleen van belang te noemen dat de prioriteitendiscussie voor begrotingsposten al veel vroeger plaats moet vinden dan november. Wordt nu geagendeerd voor april. Voorts moeten we weer op zoek naar nieuwe hoofdbestuursleden. Onze brief aan de gemeenschappen heeft geen reacties opgeleverd, terwijl we bijzonder graag opmerkelijk gemaakt willen worden op mensen van duidelijke bestuurlijke allure en/of van duidelijke voor ons belangrijke deskundigheid. Bijzonder ingenomen waren we, enige tijd geleden al, met een NIPO-vraag aan een steekproef uit het Nederlandse publiek. De vraag was (o.a.) of men zich humanist wilde noemen. Negentien procent antwoordde met „ja”. Het verbazingwekkende was dat ook veel kerkelijken met „ja” reageerden en zo'n 30% van de buitenkerkelijken. Elders wordt hier nog ver-

der op ingegaan.

Verbaasd en tegelijkertijd niet verbaasd waren we over de Evangelische Omroep. Humanisme is door verval van de westerse beschavingen slecht. Dat zoiets eigenlijk nog kon in bijna 1978. Open discussie met de EO was natuurlijk niet te krijgen. We hadden voor die discussie zelfs van onze eigen zendtijd aangeboden. Geen effect dus; bij de EO kent men de wegen van de duivel.

Wat benoemingen betreft: voor een volle dagtaak, in Brabant, werd benoemd de heer P. A. N. F. Huysmans, eerder hoofd van een school. Voor een deeltijdse taak in Noord-Holland werd benoemd mevrouw L. Gunawan-Grote. Mevrouw Gunawan is al de tweede vrouw bij de justitiële dienst. Uitenbogaard, de centraal raadsman, vertelde dat het de laatste vier jaar geleidelijk aan mogelijk is geworden om, nadat er eerst wat andersoortige posten al eens met vrouwen werden bezet, nu ook raadvrouwen te benoemen.

Voor de Verbondsraad is een voorstel klaargemaakt over de besteding van de Bihar-fonds gelden. Daarvoor hebben we kunnen putten uit enkele voorstellen uit de koker van HIVOS. De Verbondsraad kan kiezen uit twee voorstellen in de sfeer van de ontwikkelingshulp.

Tenslotte kwam de begroting 1978 nog aan de orde in tweede lezing. Met minimale wijziging werd die aanvaard, sluitende op tekort van rond f 20.000,—.

A. J. WICHERS

HET SYMBOOL IS OERGEZELLIG

Het blijft nog wel even wennen aan de nieuwe Nederlandse eerste minister Dries van Agt. Het hem niet onwelgezinde weekblad *De Tijd* bevatte in het nummer van 13 januari een „Portret van een omstreden politicus” opgetekend uit de mond van mensen, die hem langer en beter kennen dan de meesten onzer. Hieronder een selectie uit die meningen. (De enige echte tekening van Van Agt is van de hand van Peter van Straaten en ontleend aan diens sprookjesboek „Bij ons in het dorp”.)

DE MENS VAN AGT

Prof. Steenkamp, voorzitter van het CDA: „Een blok beton met bloemetjes erop.” Mevrouw Gardeniers, CDA-minister op CRM: „oergezellig.”

Dr. Kremers, jeugdvriend, nu commissaris van de koningin in Limburg: „Hij is inderdaad wat ijdel en een beetje behaagziek. Hij koketteert graag.”

Prof. Maeijer, hoogleraar te Nijmegen: „Van Agt was vroeger heel open en progressief. Later toonde hij zich echter meer rigide, getuige zijn houding tegenover abortus en pornografie.”

MINISTER VAN AGT

Mr. Zeevalking, ex-staatssecretaris II: „Van Agt deed zijn huiswerk niet altijd even goed en op tijd. Hij is zeker niet lui maar het gaat allemaal erg langzaam en zonder veel systeem.”



PREMIER VAN AGT

Mr. Geertsema, commissaris van de koningin in Gelderland: „Nee, hij was nu niet bepaald de eerste aan wie ik dacht als ik me de laatste tijd onze toekomstige regeringsleider voor de geest probeerde te halen.”

CDA-LEIDER VAN AGT

Prof. Steenkamp: „Het CDA irriteert veel mensen. Met name degenen, die deze groepering terecht beschouwen als een blokkade bij uitstek op de weg naar een door hen zozeer gewenste tweedeling in de Nederlandse politiek. En Van Agt is als geen ander hét symbool van deze groepering.”

W.J.

De operatie

In Zeeland, op Schouwen-Duiveland, wonen de vier nog in leven zijnde zusters van mijn moeder, hoog bejaard, tussen de tachtig en de één en negentig, maar ook nog zeer bij de tijd. Zo af en toe ga ik ze bezoeken, maar de afspraak, die ik onlangs met hen wilde maken, kon niet doorgaan, want dat was op een zondag en toen moesten ze na de kerk naar neef Bram. De auto was al besteld, dus we konden beter een andere keer komen. „Is neef Bram ziek?” vroeg ik. „Nee”, zei de tante, die ik aan de telefoon had, „gelukkig niet”. Ik begon te lachen, want ik wist precies wat ze bedoelde.

Neef Bram is een heel aardige volle neef van de tantes. Ik tref hem meestal op verjaardagen. Dan komt hij op z'n brommertje van Noord-Beveland, dik ingepakt, want „d'r-staet oltied vee wind op de Zeelandbrugge”, zijn nichten feliciteren. Zijn inmiddels overleden vrouw Pietje heb ik nooit gezien, want die was ziekelijk en nu was het altijd de grote kunst om neef Bram bij die ziektegeschiedenissen weg te houden, want hij is zeer welbespraakt, met een grote liefde voor het detail, dus als hij eenmaal op dat spoor zat, was de conversatie wat te overdadig doorspekt met smartelijk lijden en dat was weinig opwekkend voor de overige visite, die meestal zelf uit het eigen repertoire ook nog wel 't een en ander zo voor 't grijpen klaar had liggen. Zelf blaakt neef Bram van gezondheid, tot op een kwade dag, een aantal jaren geleden ook bij hem het lot toesloeg. Hij moest geopereerd worden.

Toen ik hem ontmoette, ook weer eens op een verjaardag, was alles al hoog en breed achter de rug. Hij zag er prima uit en dat zei ik hem ook, want ik wist van niets. Nu ja, dat kon allemaal wel wezen, maar hij was er toch niet zo best aan toe geweest en nog voor ik een hap van mijn gebakje had kunnen nemen, zat neef Bram al bij de dokter, om deze geleerde heer uitvoerig z'n klachten voor te leggen. Terwijl ik mijn koffie dronk, kabbelde de dialoog tussen patiënt en dokter over me heen en ik zag aan de gezichten van de tantes, dat het niet de eerste keer was, dat ze dit hoorden. Voor iedere nieuwe gast, die binnenkwam, gaf neef nog even snel een korte inhoud van het voorafgaande en toen een van de dames hem weer-werk begon te geven, omdat ze dit zelf ook al eens had meegemaakt, lukte het me, om de kamer uit te glippen naar de eetkamer, waar een van de tantes bezig was de tafel te dekken voor het middageten. „Hoever is hij al?” vroeg ze. „Hij ligt op de brancard”, zei ik. „O jé”, lachte ze, „zulke messen” en ze gaf een afmeting aan, waarvan je zou denken, dat die arme neef Bram per abuis op het hakblok van een slager terechtgekomen was.

Er kwam een vrouw binnen met een pakje. „Daar zit een kopje in”, zei mijn tante. „Hoe weet u dat?” vroeg ik. „Dat geeft ze altijd”, was het onverstaanbare antwoord. „O, wat mooi, dankjewel”, zei de jarige blij verrast, toen ze het kopje uitpakte, net op het moment, dat de narcotiseur verscheen. In de keuken dronken mijn tante en ik, hullend van 't lachen, nog even een glaasje. Binnen lag neef Bram op de operatietafel. „Ik ga de soep opscheppen”, zei mijn tante, „dan kunnen we gaan eten, als hij uit de narcose komt”, maar omdat de visite inmiddels afscheid genomen had en het gehoor dus was weggefallen, bleef het bij de operatietafel.

Ik weet dus niet, hoe het afgelopen is, maar neef Bram heeft het overleefd en wat nog belangrijker is, hij kan het navertellen. En dat doet hij dan ook. Eindeloos.

ANS SPIGT

IHEU, KWART EEUW INTERNATIONAL HUMANISME

Wie verantwoordelijkheid schuwt, bestaat niet

In 1952, ruim 25 jaar geleden dus, kwamen humanisten uit vele landen samen om te spreken over meer en betere internationale samenwerking. Tot dat congres, onder voorzitterschap van Sir Julian Huxley, zei Jaap van Praag toen: „Het doel is diegenen samen te brengen die van mening zijn dat – gezien de immense problemen en de verschrikkelijke bedreigingen in de huidige wereldsituatie – gerechtigheid, vrijheid, medemenselijkheid en vooruitgang zaken zijn die met enige moeite binnen ons bereik liggen, doch slechts met overleg en volharding verwezenlijkt kunnen worden. Dit congres kan de eerste aanzet zijn tot een voortdurende samenwerking van hen die met woord en daad de humanistische en ethische levensvisie gestalte geven”.



ERNST VAN BRAKEL De aanduiding „humanistisch” zowel als „ethisch” in de naamgeving herinnert eraan, dat er aanvankelijk wel wat verschillen van inzicht waren. In de loop der jaren zijn beide stromingen steeds nader tot elkaar gekomen, zonder dat dit leidde tot verlies van identiteit.

De doelstelling van de IHEU:

1. Versterking van saamhorigheid onder humanisten over de hele wereld.
2. Bevordering van maatschappelijke ontwikkelingen in de door humanisten gewenste richting.
3. Fungeren als spreekbuis van humanisten op internationaal niveau.

Saamhorigheid, maatschappij-ontwikkeling, spreekbuis; alvorens hier nader op in te gaan, is het nodig erop te wijzen dat de IHEU zich organisatorisch niet laat vergelijken met het Humanistisch Verbond. De IHEU is een organisatie van organisaties. Voor veel van haar activiteiten is zij afhankelijk van medewerking van haar lidorganisaties of van individuele leden daarvan. Bovendien ontmoeten de leden van het IHEU-bestuur elkaar slechts eenmaal per jaar en worden veel zaken schriftelijk voorbereid en afgedaan.

Saamhorigheid

Alle begin is moeilijk en de IHEU startte noodgedwongen bescheiden. Internationaal waren er in 1952 zeven leden, in 1977 was dit aantal opgelopen tot vierendertig. Belangrijke schakels waren telkenmale de internationale congressen, waaraan de namen verbonden zijn van vooraanstaande

humanisten zoalsde reeds genoemde Sir Julian Huxley, de eerste directeur-generaal van de Unesco; Lord Boyd Orr, de eerste directeur van de Wereld-Voedsel-Organisatie en dr. Brock Chisholm, de eerste directeur-generaal van de Wereld Gezondheids Organisatie; drie van de belangrijkste organen van de Verenigde Naties.

Er zijn tot dusverre zes congressen door de IHEU belegd: in Amsterdam in 1952, in Londen in 1957, in Oslo in 1962, in Parijs in 1966, in Boston in 1970 en opnieuw in Amsterdam in 1974. Het zevende congres, gewijd aan het vraagstuk van de arbeid, zal dit jaar in Engeland worden gehouden.

Afgezien van deze congressen belegt de IHEU ook van tijd tot tijd regionale conferenties en bestaan er werkgroepen, waarvan met name die welke zich bezighouden met zaken op praktisch terrein als „geestelijke verzorging” en „humanistisch vormingsonderwijs” vruchten hebben afgeworpen. Voorbeelden: er is een Engelse vertaling verschenen van de door Piet Bols geschreven handleiding voor geestelijke raadsleden; reizen van de coördinatrice van de werkgroep vormingsonderwijs naar India en een aantal Europese landen. Rechtstreeks gevolg van dit intense contact zijn plannen voor een internationale conferentie over vormingsonderwijs die in 1979 zal worden belegd.

Een bescheiden budget (internationale reizen ten behoeve van de IHEU vergen vaak persoonlijke financiële offers van de kleine groep vrijwilligers of aangesloten groepen) en een bescheiden staf (de IHEU wordt thans draaiende gehouden door „anderhalve man”) verhinderen allerlei plannen te realiseren. Des te verheugender is het dat de reizen die konden worden ondernomen niet zonder resultaat zijn gebleven. Het zich verenigd weten met anderen, het besef van saamhorigheid, kan hoopgevend zijn, soms is het van levensbelang. Elders in dit nummer van Humanist hiervan een voorbeeld: een beroep op Nederlandse humanisten om hun door een cycloon in India getroffen geestverwanten te helpen. Juist dankzij de IHEU kan er in gevallen als deze snel worden gereageerd.

Twee prominenten die aan de wieg stonden van de IHEU



SIR JULIAN HUXLEY



DR. BROCK CHISHOLM

Maatschappij-verandering

Maatschappij-veranderingen plegen zich te voltrekken in een trager tempo dan menigeen zou wensen. Als er resultaten worden geboekt dan zijn die niet zichtbaar van de ene dag op de andere. Harold Blackham, die gedurende 14 jaren op trad als secretaris van de IHEU: „Soms zijn invloeden ineens waarneembaar. Bijvoorbeeld, ik heb zinsneden gezien in een wereldwijd verspreid Unesco-rapport, die van ons afkomstig waren en er niet in gestaan zouden hebben, als wij niet hadden deelgenomen. Het heeft misschien niet veel te betekenen, maar wij vonden ze belangrijk en konden anderen ervan doordringen dat ze belangrijk genoeg waren om te worden opgenomen in het eindrapport”.

Van de oprichting af heeft de IHEU het als haar taak gezien samenwerking te zoeken met internationale organisaties, organen van de Verenigde Naties en andere. In 1958 kwam het tot erkenning door de culturele organisatie van de VN, de Unesco; kort daarna door de Economische en Sociale Raad van de VN, in 1974 gevolgd door erkenning van de Raad van Europa. De drie organisaties zonden elk vertegenwoordigers naar ons zesde congres (Amsterdam 1974).

De IHEU heeft vertegenwoordigers in Pa-
(Lees door op pag. 6)

HUMANISME IN NEDERLAND

Cijfers bewijzen: achterstelling nog steeds een feit

Wie een antwoord wenst op vragen omtrent het humanisme in ons land, kan tweërlei antwoord krijgen: gemeten naar de betekenis van het humanisme en naar getalsmatige erkenning ervan.

Christendom en humanisme zijn de grondslagen van onze cultuur. Humanistische waarden als vrijheidszin, verdraagzaamheid, democratische gezindheid bepalen onmiskenbaar mede het geestelijk klimaat in ons land. Dit is dan de eerste beantwoording van deze vraag.

Moelijker is een antwoord te geven als het gaat om getalsmatigheden; als het niet alleen gaat om activiteiten en verschijningsvormen van humanistische levensopvattingen, maar om cijfermatige vergelijking met de activiteiten van andere stromingen. Toch is een dergelijke vergelijking nodig om feitelijke invloeden en machtsverhoudingen zicht-

baar te maken. Voor wat betreft een aantal aspecten van onze samenleving doen we dat in de hierbij afgedrukte tabellen.

Uitgedrukt in cijfers hebben we verschijningsvormen van direct humanistisch karakter opgenomen, plus enige gegevens van meer algemene aard, die in ruimere zin de plaatsen aangeven waar modern, niet-godsdienstig humanisme kan worden geboden. Wat bij voorbeeld het onderwijs betreft, daarvoor is er wél plaats in het openbaar, niet echter in het christelijk onderwijs.

Overdaad aan cijfers zou de overzichtelijkheid schaden. Daarom beperken we ons hier tot de actuele situatie; hoe belangrijk ook cijfers van historische ontwikkelingen zouden kunnen zijn.

EERSTE VERKENNING

VOLKSTELLING 1971:

percentage opgave geen kerkelijk gezindte: 23,6%

VERKIEZINGEN 1977

percentage stemmen op konfessionele partijen 35,4%

idem op niet-konfessionele partijen 64,6% Bij deze cijfers mogen we niet over het hoofd zien, dat een deel van de christenen hun stem uitbrengt op een niet-konfessionele partij.

ONDERWIJS

In 1974 telde het lager onderwijs:

2827 openbare scholen,

185 bijzondere neutrale scholen,

5474 christelijke scholen (rk en prot.)

Aandeel openbaar plus bijz. neutraal: 35,5%

Ter vermindering van misverstanden: Openbaar onderwijs is geen humanistisch onderwijs. Het openbaar onderwijs staat open voor alle gezindten.

HUMANISME ALS KEUZE

Sociaal en cultureel rapport over 1975:

overtuiging die men in de eerste plaats aanhangt:

socialist	17,5%
humanist	10,5%
liberaal	8,7%
rooms-kath.	30,5%
protestant	30,1%
overigen	3,0%

Het valt op, dat hier een aantal stromingen bij elkaar zijn gezet, die niet allemaal „levensbeschouwingen” plegen te worden genoemd. Enkele zijn politieke overtuigingen. We weten, dat sommigen dat onderscheid niet zo duidelijk maakt.

Belangrijk is dat ruim 10% van de volwassen Nederlanders zichzelf „humanist” noemt. Bij nader doorvragen zullen vrij veel socialisten en liberalen zich tevens als humanist presenteren. Gezien de mogelijkheid zich bij dit onderzoek ook als christen te melden mag op grond van deze cijfers het percentage humanistisch gezinden gesteld worden op circa 36,7%.

NIPO STEEKPROEF 1977

Aan een nationale steekproef van 1561 personen, 18 jaar en ouder, vroeg het NIPO (Nederlands Instituut voor de Publieke Opinie): „Beschouwt u zichzelf als humanist?”

	beschouwt zich als humanist
Alle ondervraagden,	19%
mannen	23%
vrouwen	15%
katholieken	16%
hervormden	12%
geen kerklid	30%

Deze uitkomsten manen tot enige voorzichtigheid. Als sommige katholieken en hervormden zichzelf beschouwen als humanist, moet worden verondersteld, dat een aantal mensen geen duidelijk beeld heeft van de inhoud van modern niet-godsdienstig humanisme, zoals dit wordt uitgedragen door het Humanistisch Verbond.

HUMANISME ALS KANS

GEESTELIJKE VERZORGING IN DE INRICHTINGEN VAN JUSTITIE:

14 raadslieden vanwege het Humanistisch Verbond. Dat is 27,4% van het totaal.
37 raadslieden vanwege de kerken.

GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN:

20 raadslieden vanwege het Verbond. Dat is 8,1% van het totaal.
226 raadslieden (aalmoezeniers en legerpredikanten) vanwege de kerken.

MILITAIRE TEHUIZEN

4 humanistische
93 christelijke

HUMANISTISCH VORMINGS-ONDERWIJS

Op 150 openbare lagere scholen wordt HVO gegeven. Dat is 5% van het daarvoor in aanmerking komende totaal.

RADIO EN TELEVISIE - ZENDTIJD

Humanistisch Verbond + Vrije Gedachte
Kerkgenootschappen
Hum. Verbond + Vrije Gedachte

radio

33¼ min.p.week
457 min.p.week
6,7%

t.v.

9 min.p.w.
155 min.p.w.
5,5%

ZIEKEN- EN VERPLEEGHUIZEN.

Er zijn in Nederland 489 zieken- en verpleeghuizen. In 24 daarvan is humanistische geestelijke verzorging beschikbaar. Dat is in 5%.

Bovendien verzorgen de gewone omroepverenigingen over de radio wekelijks nog 1500 minuten per week uitzendingen met een godsdienstig karakter.

ONTHUTSEND

Welke gedachten komen bij ons op naar aanleiding van dit overzicht?

De eerste lijkt te zijn: „Is dit een reële weergave van de situatie?” En de tweede: „Welke perspectieven zitten hier in, welke taken voor het H.V. vloeien hier uit voort?”

Welnu een aantal van onze gegevens zijn niet voor discussie vatbaar. Het aantal scholen is precies geteld en negen minuten tv-zendtijd per week is precies negen minuten.

Moeilijker wordt het bij gegevens, die niet zo concreet zijn, zoals antwoorden bij enquêtes. Uit verschillende onderzoeken is bekend, dat het percentage 23,6% „Geen kerkelijke gezindte” geen precies beeld geeft. Enerzijds geven bij de volkstelling nog een aantal mensen N.H. of R.K. op, hoewel zij al vele jaren geen enkel contact meer met die kerk hebben. Anderzijds bevinden zich in deze groep mensen, die zichzelf nog wel degelijk „christen” noemen, waarbij ze menen dat zij de kerk daarbij niet nodig te hebben.

Als bij de NIPO-enquête 19% van alle ondervraagden „zichzelf beschouwt als humanist” weten we nog niet of zij daar allemaal een duidelijk beeld van hebben. Bij een aantal gaan we twijfelen als zij opgeven, dat zij tevens katholiek of hervormd zijn. Wel staat vast, dat het woord humanist een positieve klank heeft voor al deze mensen.

Samenvattend menen wij te mogen zeggen, dat als het gaat om een bezig zijn met levensvragen, de gegevens van rubriek, humanisme als Keus, er op wijzen dat 20 tot 30% van ons volk eerder neigt tot het humanisme dan tot het christendom.

De uitkomsten van deze onderzoeken reiken ons duidelijke taken en aanspraken aan voor het werk dat we met en vanuit het H.V. willen verrichten. Het blijkt dat slechts bij het werk in de gevangenissen onze positie getalsmatig in overeenstemming is met het humanistisch volksdeel. Onaanvaardbaar daarentegen is het dat in tal van ziekenhuizen patiënten verstoken blijven van onze geestelijke hulp doordat er geen plaats is ingeruimd voor geschoolde humanistische begeleiding. En wat te denken van de minimale kansen die de schooljeugd krijgt om kennis te nemen van het humanisme; wat te denken van de achterstelling van het Verbond in radio en televisie?

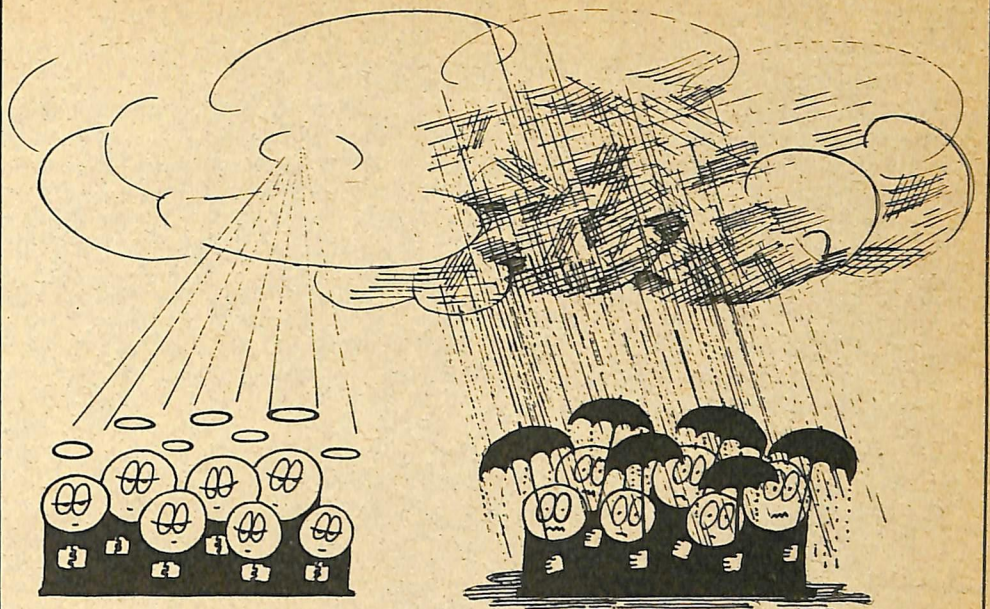
Hierin móet verandering komen. Het zekerste middel om dat te bereiken is versterking van het Humanistisch Verbond naar ledental én werkkraft. Opdat het Verbond de plaats krijgt die het toekomt, omdat het inhouden biedt van waaruit mensen kunnen leven.

Jan de Leede

ERVARINGEN IN INRICHTINGEN

In het leger, in de gevangenissen en in enige ziekenhuizen wordt humanistische geestelijke verzorging en vorming aangeboden.

De ervaringen leren, dat van het totaal aantal aanwezigen steeds ongeveer 25% gebruik maakt van de humanistische verzorging.



Ons (staats-)klimaat:

milder voor de een dan voor de ander

Om goed te onthouden

- 64,6% van de kiezers stemt niet-konfessioneel
- 35,5% van de lagere scholen is openbaar
- 23,6% van de bevolking geeft op bij de volkstelling: geen godsdienst
- 10,3% van de bevolking noemt zichzelf „humanist” (vlg Soc. Cult. rapp., met een tendens naar 36,7%)
- 19 % van de bevolking beschouwt zichzelf als „humanist” (NIPO)
- 25 % van potentiële deelnemersgroep maakt gebruik van de humanistische geestelijke verzorging
- 27,4% van het aantal geestelijke verzorgers in gevangenissen is humanistisch
- 8,1% van het aantal geestelijke verzorgers voor militairen is humanistisch
- 6,7% van de radio-zendtijd voor geestelijke genootschappen is beschikbaar voor het H.V.
- 5,5% van de t.v.-zendtijd voor geestelijke genootschappen is beschikbaar voor het H.V.
- 5 % van alle openbare scholen biedt humanistisch vormingsonderwijs
- 5 % van alle zieken- en verpleeghuizen heeft humanistische geestelijke verzorging.
- 4 % van alle militaire tehuizen is humanistisch
- 2,5% van alle bejaardenhuizen is humanistisch

ZOJUIST VERSCHENEN

Grondslagen van Humanisme

Goed nieuws voor allen die zich willen verdiepen in de gedachtenwereld van het moderne humanisme: dezer dagen is verschenen van de hand van de ere-voorzitter van het Verbond, prof. dr. J. P. van Praag, het boek „Grondslagen van Humanisme. Inleiding tot een humanistische levens- en denkwereld”.

Na een inleiding onder de titel Vervreemding en Verantwoordelijkheid biedt ook het boek allereerst een hoofdstuk over de ontwikkeling van het humanistisch denken in de loop der eeuwen en een schets van de vormen waarin het humanisme zich de laatste eeuw heeft georganiseerd.

Het tweede hoofdstuk is filosofisch van aard. De schrijver gaat hierin op zoek naar de uitgangspunten van de humanistische leef- en denkwereld en in het derde hoofd-

stuk stelt hij de uitgangspunten van de humanistische levenspraktijk aan de orde: houding ten aanzien van politiek en maatschappij; democratie en recht; sociale rechtvaardigheid; maatschappijkritiek; samenleven en opvoeden. Het vierde hoofdstuk, dat de titel Broeders Hoeder draagt gaat in op allerlei vormen van humanistisch begeleidingswerk.

In zijn totaliteit beoogt dit boek de lezer aan te zetten tot nader overwegen en tot kritisch nadenken.

Overbodig te zeggen dat Humanist in een van de eerstkomende nummers uitvoeriger aandacht zal schenken aan dit werk.

Dr. J. P. van Praag „Grondslagen van Humanisme, inleiding tot een humanistische leef- en denkwereld”. Omvang 264 pagina's. Prijs f 34,50. Verschenen bij uitgeverij Boom in Meppel.

KWART EEUW IHEU

(Vervolg van pag. 3)

rijs, New York, Genève en Straatsburg. Op hun taken komen we terug onder het hoofdje Spreekbuis-functie.

In de loop der jaren heeft de IHEU tal van eigen initiatieven ontwikkeld. In noem hiervan:

Plannen voor een internationale conferentie over atoomwapens. Ondanks steun van vooraanstaande zijden kon deze, door gebrek aan medewerking van de oostbloklanden, nog niet worden gerealiseerd.

Het nog steeds lopende Bihar-project, een steunactie voor een van de zwaarst getroffen delen van India.

Bijdrage tot een humanistisch studiebeurzen-project in Nigeria.

Een alle regeringen toegezonden voorstel tot het beleggen van een conferentie voor ontwapening en vrede.

Ook zet de IHEU eerste stappen op de weg tot studie van maatschappij-hervorming en de rol van multi-nationale ondernemingen. Korte termijnswerk is dit allemaal niet. Door ons in 1968 ingediende voorstellen ter herziening van de Verdragen van Genève (regelende de positie van geestelijke verzorgers binnen de krijgsmachten in tijden van oorlog) werkten pas door in 1977.

Spreekbuis

Men kan het betreuren, maar het feit is nu eenmaal dat naar boodschappen beter wordt geluisterd naar mate de aanhang die een organisatie vertegenwoordigt. Internationaal representeert de IHEU thans vier miljoen leden in 21 landen. Het is hieraan te danken dat de IHEU haar stem kan laten horen in organen van de Verenigde Naties over mensenrechten (onder meer over de positie van de vrouw), vraagstukken van milieu, bevolking, woonsituatie, voedselvoorziening, etc. Uiteraard neemt de IHEU ook deel aan internationaal overleg

van niet aan regeringen gebonden organisaties. De mate van erkenning moge blijken uit het feit dat de IHEU tot tweemaal toe werd gekozen in het overlegorgaan dat tussen de om de twee jaar te houden conferenties van deze organisaties en de Unesco, de contacten onderhoudt.

In de loop der jaren heeft de IHEU vele malen haar stem laten horen. Om te protesteren tegen de oorlog in Vietnam, de Russische invasie in Tsjechoslowakije, de omverwerping van de Chileense regering Allende, de destijds in India afgekondigde noodtoestand, de Canadese houding ten opzichte van het abortusvraagstuk, het lot van acht kritische hoogleraren in Joegoslavië, etc.

In andere gevallen kon de IHEU bemiddelend optreden, bij voorbeeld tot vrijlating van een gevangen genomen Chileens gezin en de hereniging van een Roemeens gezin. Een belangrijke functie van de IHEU ligt ook in het gesprek met de anderen, de dialoog. Sedert 1968 zijn die onder meer gevoerd met het Vaticaanse Secretariaat voor de Ongelovigen, met marxisten uit Oost Europa en met het Internationaal Verbond voor Geloofsvrijheid, de IARF. Op weigering daarentegen stuitte de IHEU bij de regering van Zuid Afrika bij pogingen tot een gesprek over apartheid. Ook de Wereldraad van Kerken is nimmer ingegaan op uitnodigingen tot gesprek onzerzijds.

Bij het vele dat al gedaan is en nog gedaan moet worden; de stem van het humanisme wordt gehoord en naarmate zij vaker gehoord wordt, zal zij van grotere invloed zijn. Op ons rust de plicht „internationaal aanwezig” te zijn op de plaatsen waar de mens met zijn directe raakvlakken centraal staat, te meer nu nationale grenzen aan het vervagen zijn. Wie deze verantwoordelijkheid schuwt, bestaat niet in het oog van de wereld.

ERNST VAN BRAKEL

Indiase vrienden hebben hulp nodig

Via krant, radio of televisie zal de lezer ongetwijfeld hebben vernomen van de cycloon die in november van vorig jaar de oostkust van India heeft geteisterd. De ergste van deze eeuw, die duizenden doden en bijna onmetelijke materiële schade heeft geveegd.

In een van de allerzwaarst getroffen gebieden lag de stad Vijayawada, waar het „Atheist Centre” was gevestigd. Dit was opgericht door en werd geleid door Gora, een humanist die wat hij verkondigde ook in de praktijk bracht. Hij noemde zijn humanisme „positief atheïsme” en voelde zich tot zijn dood in 1975 verbonden met de IHEU en haar leden. Zijn werk, strijd tegen het obscurantisme en voor verbetering van de samenleving, wordt voortgezet door zijn familieleden en een grote groep medestrijders.

Ook dit centrum is zwaar getroffen door de cycloon. Twaalf nevengebouwen werden

met de grond gelijk gemaakt; het hoofdgebouw liep zeer zware schade op. De bibliotheek met 5000 boeken en voorraden drukwerk gingen verloren. De redaktieruimten van „The Atheist” en „Nasthika Margam” veranderden in puinhopen. De drukpers liep onherstelbare schade op.

Men poogt te redden wat te redden valt, maar voor eerste hulp voor herbouw van het centrum is ten minste een bedrag nodig van 50.000 rupees, dat is circa f 15.000. Nederlandse humanisten kunnen daarbij helpen. Graag zal de IHEU uw giften naar India overmaken. Zij stelt daartoe de volgende rekeningen open: postgiro 1632969 ten name van de International Humanist and Ethical Union, Utrecht of de bankrekening 45.63.98.724 op dezelfde naam bij de AMRO-bank, Utrecht.

ERNST VAN BRAKEL

Landelijk beraad gemeenschappen

Veertig mensen uit twintig gemeenschappen kwamen op een ongebruikelijk tijdstip, namelijk zondagavond, 8 januari jl. bijeen om zich met Tielman, Ila Schoutsen en de Leede te beraden over de aanpak van enige zaken, die plaatselijk aktueel zijn.

In de eerste plaats de komende **gemeenteraadsverkiezingen**. Daarbij komen punten aan de orde, die de opvattingen en belangen van de buitenkerkelijken als zodanig raken. Een basispakket op dit terrein hebben we enige maanden geleden reeds aangereikt aan de besturen van de gemeenschappen en gepubliceerd in Humanist van 1 november.

Voorts hebben we gesproken over de plannen voor een **gedecentraliseerd welzijnsbeleid** en de wijze, waarop het HV daar plaatselijk in kan meedoen. Door deze zaak wordt het gemeentelijk beleid extra belangrijk voor het HV.

Immers, wat is hier aan de hand? Het Ministerie voor CRM heeft in samenwerking met enkele andere ministeries plannen ontwikkeld om te komen tot een gedecentraliseerd, dat is gemeentelijk welzijnsbeleid, dat bestaat uit drie sekties: zorg, edukatie en rekreatie. Volgens een ander mooi nieuw woord wil men komen tot „plaatselijke edukatieve netwerken”, die zowel aandacht besteden aan onderwijs als aan vorming voor volwassenen en dan natuurlijk ook weer in de eerste plaats gericht op de „achtergebleven groepen”. De bedoeling is, dat onder leiding van de gemeenten vertegenwoordigers van alle groepen van de bevolking plannen ontwikkelen van activiteiten, waar die groepen behoefte aan hebben. Dat plan wordt vervolgens voorgelegd aan de gemeenteraad en door de gemeente gesubsidiëerd. Vele werkzaamheden van het HV vallen onder dit welzijnsbeleid en het is van groot belang, dat ook onze mensen aan het gemeentelijk beraad hierover deelnemen.

Wij willen ook landelijk deze zaak goed bestuderen om in staat te zijn de besturen van onze gemeenschappen van advies te dienen. Ook in Humanist zullen wij op dit onderwerp nog nader aandacht besteden.

JdL

PRONK: „VVD niet bij voorbaat uitsluiten”

In een vraaggesprek dat verslaggevers van de Haagse Post hadden met ex-minister Jan Pronk komt hij, voor wat de toekomst betreft tot onder meer de volgende uitspraak:

„De PvdA moet geen onderscheid meer maken tussen VVD en CDA bij een eventuele komende formatie, als was het maar om wille van onszelf want we worden voortdurend uitgespeeld. Het is bovendien goed voor de politiek in zijn geheel, dat er geen partijen zijn die elkaar uitsluiten. Niet dat ik graag met de VVD zou willen regeren. Maar we moeten het CDA niet langer meer voorrang verlenen boven de VVD, en de VVD niet meer bij voorbaat uitsluiten”.

NIEUWS UIT EN VOOR DE GEMEENSCHAPPEN

DEN HAAG

Deze gemeenschap besteedt in een reeks van vier avonden aandacht aan het thema „Emancipatie”. Daarbij moet beslist niet alleen gedacht worden aan het begrip „vrouwen-emancipatie”. Er is bij de mensen in onze samenleving nog heel wat te emanciperen. Daarom wordt er gesproken over emancipatie in de man-vrouw relatie, van het kind (kleinkind) en van de ouder wordende mens. Hopelijk wordt er in deze bijeenkomsten ook een goed Nederlands woord gevonden voor het onderwerp, dat aan de orde is. Misschien heeft helder taalgebruik ook iets te maken met emancipatie.

AMSTERDAM

Het bestuur van de gemeenschap Amsterdam heeft een brief geschreven aan het gemeentebestuur over de slagzin „god hoort u, vloek niet”, die op de bordjes aan de tramhaltes is aangebracht. Het bestuur wijst erop, dat het woordje „god” zeer uiteenlopende betekenissen heeft en voor

vele Amsterdammers in het geheel geen betekenis heeft, zodat voor deze groep de gewraakte slagzin op zijn minst zinloos is. Het bestuur van de gemeenschap Amsterdam meent dat bij velen de apodiktische uitspraak „god hoort u” ergerniswekkend en kwetsend overkomt en vraagt zich af of een overheid hieraan direct of indirect steun dient te verlenen.

HV EN DE JONGEREN

In het kader van de speciale aandacht, die wij dit jaar willen besteden aan het onderwerp: „Het humanisme + het HV en de jongeren” is gereed gekomen een speciaal informatie- en discussiecahier over dit thema. Daarin vindt u discussiestof over: kenmerken van de leeftijdsgroep van 20 – 30 jaar; fragmenten over wijsheid, rebellen en konformisten, over idealen en idolen van de hedendaagse jeugd, over ontmoediging, moedeloosheid en moed om te zijn en over vlucht voor verantwoordelijkheid. Voorts de uitkomsten van een onderzoek onder de VCJC-jeugd en tenslotte een

schema over humanisme.

Stof in overvloed om van gedachten te wisselen, met name voor jonge mensen.

Het cahier is gratis beschikbaar voor iedereen, die over dit onderwerp met jonge mensen wil praten. Aanvragen bij het HV in Utrecht.

SCHOOL VOOR WIJSBEGEERTE TE AMERSFOORT

Twee cursussen over onderwerpen, die ook in het HV regelmatig aandacht krijgen t.w.: op 10 en 11 februari prof. dr. J. de Graaf een cursus over:

Arbeidsethiek op drift en op 24 en 25 februari een viertal docenten met lezingen over het onderwerp **macht**.

Op een andere bladzijde van het tijdschrift van de School presenteert Wim van Dooren ons een aangevertje als hij als voornaamste probleem stelt, dat macht moreel ontoelaatbaar, maar praktisch onvermijdelijk is.

Nadere inlichtingen bij de School, Dode-weg 8 te Leusden (U)

REAKTIES VAN LEZERS

De redacteur behoudt zich de vrijheid voor brieven, zo nodig, enigszins te bekorten

Bestrijding vivisectie

Anette Stuiyinga meent, (zie haar artikel in Humanist van 1 jan.), dat er nog niet begonnen moet worden met een kruistocht tegen vivisectie. Weet zij echter wel van het bestaan van de Nederlandse Bond tot Bestrijding van de Vivisectie? Deze NBBV bestaat reeds 80 jaar.

Tal van medische specialisten van naam zijn van mening, dat dierproeven in werkelijkheid niet zo effectief zijn. Het massaal gebruik van onderzoeksmethoden via dierproeven heeft remmend gewerkt op de ontwikkeling van dierproefvervangende methoden.

De leden van de NBBV hebben de overtuiging dat de mens eerbied moet hebben voor het leven in het algemeen en voor levende wezens in het bijzonder. Humanisering van de wetenschap zal menselijkheid met zich meebrengen, maar tevens de menselijke gezondheid ten goede zal komen. Ieder nieuw cosmetisch produkt ieder nieuw snoepje, ieder nieuw pilletje, iedere nieuwe kleurstof kost honderden, soms duizenden dierenlevens. Meestal na een langdurig lijden. Hieraan moet paal en perk worden gesteld. Laten wij ons daarvoor inzetten.

PAULIEN VAN KLEEF, SOEST

Israël en de Palestijnen (2)

Als reactie op het stukje van de heer Abrams in Humanist nummer 33-1 van 1 januari moet ik opmerken niet te hopen dat het Humanistisch Verbond zal komen tot een eenzijdige uitspraak voor een zogenaamde vrede in het Midden Oosten. Het lijkt wel of de hele wereld sinds de zeero-

versachtige stunts van de Palestijnen opeens vóór de Palestijnse vluchtelingen zijn. Terwijl er zeker niet minder te pleiten valt voor Israël (dat is de helft van het voormalige Palestina) en in het algemeen voor de Joden.

Moeten wij Europeanen de gevestigde visies van beide zijden weer tegenover elkaar stellen? Mijs inziens wordt dit allemaal achterhaald door de recente gebeurtenissen in het Midden Oosten.

Ik hoop op tolerantie van beide kanten, veilige grenzen en een gelukkig bestaan voor alle mensen daar.

M. DE VRIES, WASSENAAR

Israël en de Palestijnen (3)

Aangezien u niet hebt geschroomd een brief op te nemen van iemand (W. A. Abrams over Israël en de Palestijnen in Humanist no. 33-1 van 1 januari) die in het geheel niet op de hoogte blijkt te zijn van de achtergronden der problemen waarvoor de staat Israël zich geplaatst ziet, nemen wij aan dat uw redactie in deze zaak voorlichting behoeft.

Wij, ondergetekenden, leden van het H.V., vinden het door u plaatsen van een dergelijke brief een zeer kwalijke zaak. Wij eisen dat u zich in het volgende nummer van Humanist distantieert van deze brief.

MEVR. M. DE LIEME-VAN
BLIJDENSTEIN
EN DRIE ANDEREN,
AMSTERDAM.

(De rubriek Reakties van Lezers heeft een podiumfunctie. Plaatsing van brieven betekent niet dat de redactie het geheel of gedeeltelijk eens is met de strekking van een brief).

Het „iets” in de mens

Het artikel van mevrouw Annette Stuiyinga in Humanist van 1 januari '78 roept enige bedenkingen bij mij op:

a. ik lees: „onze gedachten en gevoelens zijn niet lichamelijk, er is „iets” dat denkt en voelt”.

Het lijkt me, dat hiermee de oude tweedeling: stof en geest, weer als vanzelfsprekend wordt aanvaard. Ik dacht, dat dit een achterhaalde stellingname was.

Het denken, voelen en willen (dit laatste hoort er m.i. bij) is een proces, dat zich in onze hersenen afspeelt, geheel „binnen ons stoffelijk omhulsel”, zoals dit ook het geval is met de werking van onze andere organen.

Nu zie ik niet in, waarom de ontwikkeling van het denken, enz. in feite iets anders zou zijn dan b.v. die van het eveneens bijzonder ingewikkelde samenstel van bijvoorbeeld longen.

b. Bij de mens zou „een bepaalde morele gevoeligheid” moeten bestaan willen virussen de bij hen behorende ziekte veroorzaken. Het komt mij vreemd voor, dat virussen iets te maken zouden hebben met de zedelijkheid.

Om te besluiten beperk ik me tot het opschrift: „Eerbied voor het Leven”.

Ik vind dat een loze kreet. Juist om in leven te blijven moeten we dat van andere levende wezens: dieren (als men geen vegetariër wenst te zijn) en planten vernietigen. Dit is voorwaarde voor alles „wat leeft en groeit”. Eerbied lijkt me voor zo'n situatie niet op te brengen. Natuurlijk wel verwondering, dat alles gaat zoals het gaat en dat ik in deze voor mij absurde gang van zaken mee functioneer; wel zoekend naar enige richtlijn om in ieder geval enige vaste grond onder de voeten te hebben.

P. J. BECKER, SOEST

Tien leefregels voor een humanist

Op een bijeenkomst van de Gespreksgroep Driebergen kwam de vraag aan de orde waartoe een humanistische levensovertuiging een humanist eigenlijk zedelijk verplicht. Dit laatste in tegenstelling tot de 10 geboden van de christen, die autoritair verplichten. De oudste deelnemster nam op zich een antwoord op die vraag te zoeken. Hier haar „proeve van antwoord”, die wij graag in de aandacht van de gespreksgroepen aanbevelen.

Als humanist moet je:

1. Vóór alles jezelf leren kennen en daarbij
2. vertrouwen hebben in jezelf, zodat
3. je anderen eventueel kunt bijstaan hun zelfvertrouwen terug te winnen, na buien van twijfel.
4. Zelfvertrouwen mag echter niet uitlopen op zelfoverschatting; (bedenk hoe een nietig stofje we zijn in het reusachtige heelal!)
5. In het gaan tot (helpen van) anderen mag kleur, ras, uiterlijk (mooi of lelijk) of antipathie geen rol spelen en
6. altijd weer proberen anderen te begrijpen, op te vangen en naar zelfstandigheid te leiden.
7. Benader echter het probleem van de ander omzichtig; het kan iets heel teers en breekbaars zijn.
8. Oordeel niet: je kunt niet iets van alle kanten zien, overzien.
9. Het is niet nodig alle vragen te beantwoorden of te kunnen beantwoorden maar het is wel nodig belangstelling te hebben voor zeer veel dingen om ons heen, nabij of ver weg, en
10. dat leert ons weer in jezelf te geloven, jezelf te vertrouwen, van jezelf een mens te maken om te voldoen aan een menselijk bestaan met hulp aan en van anderen.

Ontleend aan KOMMUUN

Veel belangstelling voor bijeenkomsten

Aan het eind van elk kalenderjaar stellen wij een lijst samen van alle bijeenkomsten, die in de gemeenschappen worden gehouden en in het lopende „verenigingsjaar” van september tot juni. De gegevens daarvoor putten wij uit de krantjes en de winterprogramma's van de gemeenschappen. Zo ontstaat een lijst van ruim zeven bladzijden, die begin januari jl. aan de besturen van de gemeenschappen is gezonden. De besturen krijgen daarmee inzicht in wat er in de gemeenschappen gebeurt en kunnen daar ook ideeën aan ontleen. Overigens krijgen de lezers van Humanist ook een – zij het fragmentarisch – beeld van deze activiteiten omdat wij in elk nummer enige bijeenkomsten in het land vermelden.

In de plaatselijke bijeenkomsten onderscheiden we twee hoofdvormen: bijeenkomsten in een zaaltje met een spreker en een aantal bezoekers, dat varieert van 20 tot 100, en gespreksgroepen met gemiddeld tien deelnemers in een huiskamer. Uit de beschikbare gegevens kunnen wij afleiden, dat er in het seizoen '77/'78 in het gehele land ongeveer **driehonderd bijeenkomsten** met een spreker worden georganiseerd door bijna vijftig gemeenschappen. Als wij het gemiddelde aantal bezoekers taxeren op dertig betekent dit een totaal aantal bezoekers van negenduizend. De onderwerpen, die aan de orde worden gesteld, zijn zeer uiteenlopend. De rubriek levensbeschouwing, filosofie, persoonlijke problemen omvat 50% van het totaal, de groep maatschappelijke problemen 40% en de groep algemene kulturele onderwerpen neemt de resterende 10% in beslag. Naast de bovengenoemde bijeenkomsten kennen we **gespreksgroepen** met zo'n vijf tot tien bijeenkomsten per seizoen. Daarvan tellen we er in het gehele verbond ruim zestig. De aard van die groepen loopt uiteen. Er zijn studiegroepen en praatgroepen over de dingen van de dag, wel gezien door een humanistische bril, en groepen waar je je persoonlijke problemen ter sprake kunt brengen.

De cijfers en de ervaringen wijzen duidelijk uit, dat dit een activiteit is van het Verbond, waarvoor belangstelling bestaat, die uitvoerbaar is en waaraan je plezier kunt beleven. Hoe dat kan worden bereikt is onderwerp van gesprek op gewestelijke besturenvergaderingen.

Tenslotte signaleren wij nog enkele knelpunten, die wij kennen uit de praktijk:

- er is in veel gemeenschappen behoefte aan mensen, die bijeenkomsten en/of gespreksgroepen kunnen organiseren en leiden.
- er is een tekort aan goede sprekers. Van sprekers op onze bijeenkomsten verlangen wij, dat zij hun onderwerp goed kennen, een relatie weten te leggen tussen hun onderwerp en het humanisme en dat zij de kunst verstaan hun onderwerp op een heldere wijze duidelijk te maken.

Wie aan een of meer van deze taken een bijdrage wil leveren kan zich melden bij het bestuur van de gemeenschap of bij ondergetekende.

Humanisme betekent – ook voor u persoonlijk – meer als u niet alleen ontvangt, maar ook geeft.

JAN DE LEEDE

*In de verte zag ik blanke wateren,
voor me was zacht klateren
van eene stem die ik wel ken,
en daaromheen was 't al stilte en
die hoorde ik nog meer dan 't klein gebeek
van woorden in haar zacht gesprek.
Alles was stil behalve het stemklateren,
daarachter blonken blanke wateren.
Ik hoorde kleine woorden gaan
in glazen stilte diaphaan.*

HERMAN GORTER (UIT VERZEN)

Enno Endt verzorgde een nieuwe uitgave van Gorters Verzen, verschenen in 1977 bij Polak en Van Gennep en De Arbeiderspers. Uit deze uitgave werd dit gedicht gekozen. In het Stedelijk Museum in Amsterdam is een tentoonstelling te zien over Henriette Roland Holst en Herman Gorter.

VERBOND OP RTV

RADIO. Zondags Hilversum I van 9.30 – 10 uur.

5 februari: IK BEN EEN VROUW, een programma over de transseksualiteit. Samenstelling: Piet Brinkman. Presentatie Rina Spigt.

12 februari: MAGAZINE. Samenstelling en presentatie Rina Spigt.

TELEVISIE. Zondagsavonds, eenmaal per veertien dagen, Nederland I, vóór het late NOS-Journaal.

12 februari: de graficus **Harry van Kruijningen** vertelt over eigen werk en de bronnen waaruit hij daartoe put.



26 februari: EO-supplement, speciale uitzending, in het bijzonder voor hen die, de afgelopen weken kijkende naar de serie **Hoe zouden wij dan Leven van de Evangelische Omroep**, een volstrekt misleidende indruk zouden kunnen hebben gekregen van het humanisme.

Ruud Jans in gesprek met prof. dr. J. P. van Praag.

Prijsverhoging

Als voettoot bij de bespreking van het decembernummer van **Rekenschap in Humanist** van 15 januari, vermeldde we als prijs van een jaarabonnement f 27,50 en als die van losse nummers f 7,—.

Dat was juist, maar inmiddels niet meer. Met ingang van de jaargang '78 moesten deze prijzen worden verhoogd. Jaarabonnement nu f 32,50; losse nummers nu f 8,50. Onveranderd is het adres: Postbus 114 te Utrecht.

Humanist

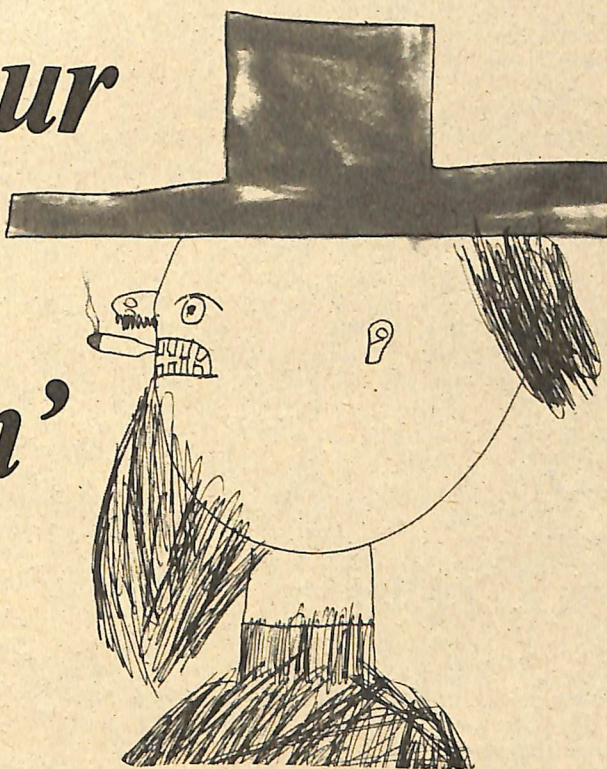
Eindredakteur: Wim Jungman.

Gedrukt op kringloop-papier bij Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond, Oude Gracht 152, Utrecht. Tel. (030) 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 20,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers; postgiro 58, Utrecht.

,Een directeur rookt sigaren'



„Een directeur rookt sigaren.” En volgens Govert, leerling van de vierde klas van een basis-school, ziet hij er ongeveer zo uit.

Naast de andere getekende impressies op deze pagina – de tekeningen van de secretaris en de schoonmakers zijn van Margit (5e klas) – zijn er ook geschreven reacties.

Gea (5e klas) meldt omtrent de directeur: „...’s avonds komt hij doodmoe thuis en krijgt hij van zijn vrouw een kopje warme thee. Dan gaat hij t.v. kijken. Om tien uur gaat hij naar bed”.

Marion (ook 5e klas): „Ik vind het een afgang dat de directeurs meer loon krijgen dan de arbeiders. Ze werken op dezelfde fabriek en de arbeiders werken veel harder dan de directeur.

Die zit een beetje op zijn kantoor-krukje te draaien. Nou ja, niet letterlijk. ’t Is maar een voorbeeld”.

Margit schrijft bij haar tekeningen van de secretaris en de schoonmakers: „Ze kunnen allemaal nette kleren dragen behalve de schoonmakers”.



De schoonmaakster

Aldus bloemgelezen uit een mooi en opmerkelijk relatiegeschenk (niet in de handel) van het bureau voor organisatie-adviezen, Horringa en De Koning in Bilthoven. De samensteller Guus A. Gerritsen is verrast en teleurgesteld over het overwegend negatieve beeld van het bedrijfsleven bij het onderwijs. „Dat neemt overigens niet weg, zo schrijft hij, dat het bedrijfsleven zelf, meer dan nu het geval is, de hand in eigen boezem zal moeten steken.”

W. J.

Humanisme en arbeid

Op 22 februari praat het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond met de leiding van de FNV. Waarom dit contact tussen humanisten en vakbeweging? In de eerste plaats past deze bespreking in de reeks van ontmoetingen met organisaties rondom het Verbond waar ik eerder in de Humanist over geschreven heb (en in welk kader ook binnenkort met de werkgevers gesproken zal gaan worden). In de tweede plaats omdat de verhouding tussen levensovertuiging en vakbeweging aktueel is geworden door de samenwerking van NVV en NKV in de FNV, en door de reactie van de katholieke kerk daarop. Terecht staat de FNV een levensbeschouwelijk pluriforme vakbeweging voor, en wij willen aan die pluriformiteit graag onze steun verlenen.

Het HV houdt zich al reeds enige tijd met sociaal-economische vraagstukken bezig. Zo hebben wij ons in het kader van het ecologie-project uitgesproken over de milieu-gevaars van ongewenste vormen van produktie en konsumptie. Zo vinden wij in het Humanistisch Perspektief uitspraken over democratisering, rechtvaardiger verdeling van maatschappelijke goederen, en de noodzaak van een samenwerking met menswaardige overlevingskansen. En zo wordt in ons arbeids-project gewerkt aan de noodzakelijke herwaardering van de arbeid, aan plannen voor een eerlijker verdeling van de werkgelegenheid, aan een pleidooi voor een menswaardiger technologie, en aan voorstellen voor een opwaardering van onder- of niet-betaalde werksoorten.

Voor velen is werk een doel op zichzelf geworden. Juist voor hen komt werkloosheid als een slag die de zin van hun bestaan bedreigt. Vooral daar waar menselijke zingeving in het geding is mag een levensbeschouwelijke organisatie niet verstek laten gaan. Het feit dat wij voortdurend gebrek hebben aan mensen die in onze organisatie zinvol werk kunnen verrichten, moet niet gebruikt worden als argument om niets te doen, maar moet ons juist inspireren om tot een betere verdeling van zinvol werk te komen. Het zou toch te gek zijn als wij door gebrek aan mensen niets kunnen doen aan het verkommeren van mensen die niets te doen hebben!

Rob Tielman



De secretaris